

Mägironija tee.

Tee, ka teekond.

Tee kirjeldus on täiuslikult olemas Carlos Castaneda raamatus „Teekond Ixlani“.

Tee on lihtsalt tee, kõik teed viivad metsa ja metsast läbi ja ükski neist ei vii mitte kuhugi. Veelgi enam, kõik nad on juba kellegi poolt läbi käidud. Ja ometi... me peame selle asjaolu mõistmise juures tegema valiku, leidma enda jaoks selle õige tee. Ah et milline on see õige tee.

Sellest arusaamiseks tuleb kuulatada... oma südame häält, mis meile ütleb, milline on see õige.

Südame järgi teed valides rändame me rõõmsalt ja kergelt oma eluteel, vastasel korral on teekond rõõmutu. Seega on meie valik vägagi piiratud – kas valida rõõmus või rõõmuta tee...

Sissejuhatus:

Minu teekona ettevalmistus mägedesse algas koolipõlves, spordi tegemine oli tol ajal populaarne. Ja mis seal salata, ega palju teisi võimalusi noorel inimesel silma paista ja oma võimeid proovile panna just polnud.

Tolle ajastu all pean silmas nn. nõukogude perioodi, mil Eesti kuulus Nõukogude Liidu (NSVL) koosseisu. See oli aeg, mil „ruulisid“ kommunistlik partei ja KGB, minu õnneks toimisid ka mitmed teised struktuurid nagu spordiklubid, spordiühingud ja ametiühingud. Minu nooruki iga jäi nn. arenenud sotsialismi perioodi, mil kõigil inimestel oli õigus tööle, eluasemele ja puhkusele s.h. ka sportimisele. Tõsi see oli - spordi tegemine oli tõepoolest täiesti tasuta, ole ainult mees ja näita huvi välja.

Oma suhteliselt püsimate iseloomu tõttu otsisin võimalusi teha midagi rohkemat. Tundsin, et lisaks õpingutele vajan oma ellu ka teisi väljakutseid. Mõistus oli mul terav, suutsin koolis räägitu meelde jätta ilma midagi kirja panemata, sestap õppimine kui selline ei olnud minu jaoks kuigi suur väljakutse.

Spordialadest sobis mulle hästi kergejõustik, osalesin aastaid Kalevi spordikooli kergejõustiku treening-grupis, tasuks hulk erinevaid medaleid ja vimpleid Tallinna ja Eesti kergejõustiku meistrivõistlustelt, nendest kaks medalit koolinoorte kergejõustiku spartakiaadilt. Kuid sai proovitud ka jahilaskmist (noorte meister kaar-rajal), mitmevõistlust (Tallinna noorte meister suvises VTK- mitmevõistluses), maadlust (Lurichi nimelistelt võistlustelt 2. koht) jt. spordialasid, meeldis ka ujumine.

Toonase ajastu märksõnaks oli stabiilsus. Rubla püsis kui raudnael, mistõttu peamiste kaupade, teenuste ja energiakandjate hinnad näisid igavesed. Näiteks päts leiba maksis aastakümneid 14 kopikat, vahvliga koorejäätis 13 kopikat, pudel kallist Ekstra viina 4 rubla ja 12 kopikat, bensiini liiter 10 kopikat ja bussi pilet Tallinnast Tartusse 3 rubla ja 70 kopikat. Tagantjärele teame, et 70-ndad ja 80-ndad olid ka viimased kümnendid, mil rahal oli kulla kate, eks ta seetõttu püsiski.

Kui uskuda pankureid, et kaupade ja teenuste hinnad üht raha teise vastu vahetades ei muutunud (rubla ja Eesti krooni vahetuskurss oli 10 : 1-le ja Eesti krooni ja euro vahetuskurss 15 : 1-le), siis peaks bussiga Tallinnast Tartusse täna saama 2-3 senti eest, paraku ei saa.

Ja et see veel näitlikum oleks: nõukogude perioodi lõpul oli kahel noormehel elu alustamiseks kummalgi panga arvel 1000 rubla. Esimene neist otsustas selle raha kulutada Himaalajas reisimisele, külastades Indiat s.h. Sikkimit (vana Tiibet), Bhutani, Nepaali jt. riike, kus tal õnnestus käia Buddha Shakjamuni poolt sisse tallatud radadel. Nimelt asub Sikkimi pealinnast

Gangtokist paari päevateekonna kaugusel asuva külakese Pemajangtse lähistel Himaalaja mäestikus kohas, kus Buddha mediteeris, stuupa, kus kohalikud seda tegevust ka tänapäeval praktiseerivad. Teine noormees, võttes kuulda pankurite nõuannet, säilitas oma säästud panga arvel. Eesti krooni tulekuga jäi tema säästudest talle alles 100 Eesti krooni ning euro tulekuga ligi 7 eurot ehk siis pudel odavat viina.

Ühiskondlikud suhted erinesid tol ajal tänastest olulisel määral. Abielu oli ikka abielu mehe ja naise vahel – nii nagu Piiblis kirjas ja normist hälbimist, nagu seda on samasooliste abielu, peeti taunitavaks ja karistamist väärivaks. Tänapäeva ärimudelit, mis on suunatud vaheltkasu teenimisele, peeti väärituks. Inimene, kes müüs asju või kaupu vaheltkasu saamise eesmärgil, oli lihtlabane spekulant ja mitte mingi lugupeetud ärimees.

Tartu Ülikooli otsustasin ma minna õppima bioloogiat, kuna see aine huvitas mind. Soovisin teada saada palju enam kui seda pakkus toonane kooliprogramm. Tahtsin näituseks teada saada, kust on pärit inimene, kust on pärit valk ehk teisisõnu süsinik-ahel ja üldse - mida me inimestena siin Maa peal teeme ja toimetame. Kooliprogrammis esitatud teooriad elu tekke kaudu juhuslikkuse läbi ja Darwini evolutsiooniteooria näisid mulle üsna primitiivsed ega seletanud seda kõike õigupärast kuigi veenvalt. Paljas mõte sellest, et nii keeruline struktuur nagu seda on pärilikkuse aine DNA kaksikspiraal, mis sisaldab informatsiooni kogu inimese pärilusliini kohta võiks tekkida mingi juhusliku kombinatsiooni tulemusena, tundus mulle naeruväärsena, et mitte öelda absurdsena. Kuna see näib ka paljudele teistele nii, siis ollakse tänaseks mõlemast teooriast paljudes riikides loobunud.

Tartu Ülikooli astumise aastal (1978) valitses veel sügav nõuka –aeg ja mentaliteet. Ja ei olnud mitte ühtegi märki sellest, et midagi võiks lähiajal muutuda. Küll oli mulle endale mõtteainet andnud Estonia teatri ees graniiti kuldsete tähetedega grveeritud V. I. Lenini tsitaat „Ja lõpuks võidab ühiskond, kus tootlikkus inimese kohta on kõrgem“, mis viis mind loogilise järelduseni, et Nõukogude Liit on määratud hävingule, kuna tootlikkus inimese kohta jäi NSVL-dus lääneriikidele tunduvalt alla. Aga see ei olnud mõistagi peamine põhjus, miks NSVL hävis. Peamine põhjus oli usu puudumine. Ma ei ole kohanud mitte ühtegi kommunisti, kes oleks siiralt uskunud helgesse kommunismi, kus inimesed on suutelised elama ja tarbima vastavalt oma vajadustele ja panustama vastavalt oma võimetele (idee ise on pärit Piiblist). Tavainimene sünnib ju „küüned enda poole“ teadmise, et „enda särk on ihule lähemal“ ja tegutseb kogu elu seda järgides, krabades ja ahnitsedes kokku kõike, mis vähegi võimalik – nagu oleks seda võimalik endaga hauda kaasa võtta. Ja seda tegid mõistagi ka kommunistid ja KGB-lased, kes oma võimupositsioone peamiselt noil samadel eesmärkidel kasutasid.

Muuseas, Tartu Ülikooli üks lõpueksamitest tuli mul 1983. aastal sooritada teaduslikus kommunismis, mis käsitleb inimühiskonna spiraalse arengu mudelit.

Kuidas ma sain Tartu alpiklubi Firn liikmeks

Üsna varsti peale Ülikooli astumist tekkis mul võimalus tutvuda Ülikooli poolt pakutavate sportimise võimaluste ja -sektsoonidega. Ülikoolil oli nimelt oma spordiklubi ühes muljet avaldava spordisektsoonide nimekirjaga, alates rahvatantsust ja lõpetades alpinismiga. Rahvatantsu olin ma koolipäevil juba proovinud, seega see kogemus oli mul olemas. Aga

alpinism – seda ümbritses mingi müstiline aura. Ka oli mul selgelt meeles päev, mil üliõpilasmaleva päevil sattusin esimest korda elus päris mägedesse, see oli Kaukaasias. Mulje oli võimas. Otsustamine alpinsmi kasuks ei võtnud kuigi kaua aega.

Esimese kokkupuute kaljuronimisega sain Ülikooli astumise aasta sügisel, mil alpiklubi „Firn“ treening-grupi algajad said võimaluse Toomemäe raamatukogu 20 meetrisel lõunaseinal ronida. Ja ehkki pidasin oma sportlikku vormi heaks, kiskusid mul käed laskumisel krampi. Siit sain oma esimese kaljuronimise õppetunni – kaljut ronitakse esmalt ikka peaga, seejärel jalgadega ja alles siis kätega. Sellest teadmisest on hiljem pikkadel kaljumarsruutidel palju abi olnud.

Tegijal juhtub. Neid lugusid, mida aastate tagant meenutada, on kogunenud omajagu. Püüan alljärgnevalt neist mõned edasi anda.

Suusa-mägimatkamine oli bioloogia-geograafia (lühendatult bio-geo) teaduskonnas populaarne. Sügisel oktoobris – novembris käidi peamiselt Koola poolsaarel asuvates Hibiinides ning talvel Karpaatides, Uraalides, Sajaanides, Altais jm. Matkadelt fotoaparaadiga tehtud pilte (diapositiive) demonstreeriti teistele tudengitele erinevatel koosviibimistel diaprojektori vahendusel. Pean tunnistama, et see matka-pisik haaras ka mind ning kui mulle ühel päeval pakuti osa võtta sügisest suusamatkast Koola siis ei kõhelnud ma hetkegi, matkale sai mindud juba järgneval päeval peale otsuse langetamist.

Ida-Sajaanide suusamatkale kutsus mind kaasa bio-geos ja suusa-mägimatkajate ringis hästi tuntud grupijuht Kalev Lepikov, kes geograafia tudengina oli geograafiliste kaartidega „sina peal“. Tema vajas mind gruppi „tagala kindlustajana“, kaardi lugemise ja grupi juhtimisega sai ta ise suurepäraselt hakkama, eks temalt ma neid oskusi õppisingi. Tagala kindlustamine tähendas, et minu ülesandeks oli remontida kõike, mis matka käigus rikki läks - olid need siis suusad või inimesed. Minu valduses olid seega nii suuskade jm. varustuse remondikomplekt kui arstikomplekt ja loomulikult ka piirituse plasku ilma milleta Siberisse ei minda. Koostöö Kaleviga sujus meil suurepäraselt, lisaks Ida-Sajaanidele käisime koos suusa-mägimatkadel Kesk- ja Lääne-Sajaanides ning Baikali järve taga Barguzinis.

Raha taotlemine matka toetuseks ei olnud kuigi keeruline. Esmalt tuli mõistagi saada matkale toetus Ülikoolilt, mille järel tuli see registreerida MKK-s ehk Marsruut-Kvalifikatsiooni-Komisjonis, kus grupijuhil tuli peale matka lõppu ka matk „ära kaitsta“, esitades tõendid matka läbimise kohta kõigi grupi liikmete poolt marsruudi raamatu ja fotodega.

Siberi suusa-mägimatkad kuuluvad kahtlemata matkamise „raske-kategooriasse“. Kuna ainult rongiga kohalesõit matka alguspunkti võttis keskmiselt aega ühe nädala jagu, siis polnud sinna üheks või kaheks nädalaks mõtet minna, matka kestuseks oli kuni 3 nädalat, rohkemat ei võimaldanud inimese kandevõime. Oma toiduvarusid matka kestel täiendada võimalus puudus.

Kaasavõetava toidu kogus tuli seetõttu arvestada grammilise ja kalorilise täpsusega, et tagada matka kestel ellujäämiseks vajalike kilokalorite hulk. Näituseks, kui kontoritööl kulutab inimene keskmiselt 1000 kilokalorit päevas, siis suusamägimatkal Siberis ületab inimese poolt päevas põletatavate kalorite hulk üle 5000 piiri. Arvesse tuleb võtta ka asjaolu, et ekstreemsetes oludes ei toimu kalorite põletamine tavareziimil, mil süsivesikud, valgud ja rasvad „põlevad“ vahekorras 55: 30: 15, ekstreemsetes oludes lähevad otse „põletamisele“ rasvad kui

energeetiliselt kõige rikkamad. Selle asjaolu mitte teadmine on maksnud mitmetele polaaruurijatele nende elu.

Mis tõmbab matkajat Siberisse. Kas teravate elamuste otsingud? Sealt leiab neid kindla peale.

Raskemate kategooria suusa-mägimatkajate puhul on sellele küsimusele lihtsam vastata, kuna matka õnnestumise üheks eelduseks on püsivad kliimaolud. Siberi kontinentaalne kliima sobib selleks ideaalselt.

Samas, vaid see, kes on viibinud Siberi talve karges kliimas teab, mida tähendab termomeetri näit alla 50 kraadi külmapügala. Huvitav oleks olnud kõrvalt jälgida meie nägusid, kui me matka esimesel õhtul vaatlesime termomeetri näidu langemist. Kui see jõudis alla -50, käis väike praksatus, millega termomeeter teatas enda võime temperatuuri näidata ammendumisest. Meile jäi sellest hetkest teadmine, et on väga külm. Muuseas oli seda üsna lihtne tuvastada, sest temperatuuril alla -50 õhku süljates sülg maapinnani ei jõua, praksatades külmub see õhus.

Ja külapoes viina, rääkimata veinist jm jookidest, ei müüdud, sest need oleks ju samuti kohe ära külmunud. Poes müüdi jookidest vaid 72 kraadist joogipiiritust.

Kes on Siberis käinud, teab enda kogemusest, et temperatuuril alla -40 kraadi on lume hõõrdetegur sarnane peenikese liiva või suhkru omale. Lumi lihtsalt ei libise..., tallad nagu suhkrukotis.

Et vähegi hoomata Siberi avarust, selleks tuleks kasvõi kord elus istuda rongi ja sõita... läbi Siberi. Rong läbis tol ajal ööpäevaga keskmiekt 1000 km. Sõidad ühe ööpäeva - ümberringi on taiga, tuleb teivasjaam, mida tähistab lumme löödu teivas, seejärel sõidab rong järgmise ööpäeva ja järgmised 1000 km. Pilt ei ole muutunud, ümerringi laiub taiga. Moskvast Krasnojarskini on ca 4000 km ja rongil kulus selle vahemaa läbimiseks 4 ööpäeva. Krasnojarskist Siberi pealinna Irkutskini kulus rongiga sõites veel 1 ööpäev (järgmised 1000 km) ning sealt matka alguspunkti keskmiselt veel 1 ööpäev. Lisades siia rongisõidu Tallinnast Moskvasse, tulebki kokku 1 nädal.

Ida-Sajaanides toimunud suusa-mägimatkal 1981. aastal

murdis tolleaegse kolmanda kursuse arstitudeng Andres Pulges firni lainest läbi sõites mõlemad suusad keskelt pooleks (firn on ümber-kristalliseerunud lumi, mis kõvaduselt meenutab jääd). Sellist juhtumit pole isegi suusamatka käsiraamatus - no et mis sel puhul ette võtta. Lume paksus oli üle 3 meetri ehk siis kahekorde bussi kõrgus.

Lume paksus taigas on ligi 3 m

Piltlikult öeldes liikusime me „teisel korrusel“ ja ööbimiskoha valikul tuli lisaks kuiva puu olemasolule leida ka üks „toores“ puu, mis kulus ära lõkke alla, sest muidu vajus lõke enda alt lund sulatades nagu pang kaevu. Esimese ööbimise järel me lõkke „kaevust“ leidsimega.

Mida see tähendas? See tähendas seda, et ilma suuskadeta oli mees rinnust saati lumes ja üsna abitus seisukorras.

Hindasin olukorda: oli ilmne, et täislastis seljakotiga rinnuni lumes kahlates s.o. pigem „ujudes“, ta ka ööseks telgini ei jõua. Mu enda seljakott kaalus üle kahe puuda (ca 36 kg), laadisin Andrese kotist endale ligi 1 puuda (16 kg) jagu provianti ümber. Ma arvan, et sõnadest jääb väheks, kirjeldamaks tunnet, mis valdab üht meest üle 50 kg-se raskuse koormaga hargivaheni lumes ülesmäge rühkimas. Ma tõesti ei mäleta, kuidas ma kohale jõudsin ja vaevalt seda Andreski mäletab, kuidas tema telgini jõudis. Aga me jõudsim, sest polnud teist valikut. Et matka jätkata, laenas Andres tunduvalt raskemad alt põhjapõdra nahaga üle löödud jahimehe suusad ja tegi kogu matka nendega kaasa.

Ida-Sajaanid

Oleks see suusamurdmise lugu vaid sellega piirdunud. Järgmisel Sajaanide matkal õnnestus Pillel (Pille Oolup) samuti üks suusk keskelt pooleks murda ja seda matka keskel, kus abi polnud mitte kusagilt võtta ega loota. Pidasime Kaleviga nõu – mida edasi teha. Grupp oli vaja liikvel hoida, kuna toiduvarude ammendumisel oleksime riskinud kõigi grupi liikmete eludega. Seega, grupp liikus edasi. Meie Pillega jäime maha, kahekesi taigasse. Mul oli üks öhtu aega, et kirvega noorest kasest Pillele uus suusk tahuda ja sellele klamber peale saada. Ja jälle läks õnneks, läheduses oli üks jahimehe onn, kus sain selle töö lõpule viia ja kus saime ka ööbida. Varahommikul suuskadele ja grupile järele...

Kuznetski - Alatau suusa-mägimatkal tabas meie gruppi lumetorm, mis kestis kolm päeva ja puistas maha enam kui meetri paksuse lumekihi. Seljakotiga nii paksus lumes rada ajada ei ole võimalik. Mida teha? Ja jälle läks õnneks. Samasugune saatust tabas ka üht teist makagruppi, kes laagerdas meie lähedal. Pidasin nende grupi juhiga nõu ja me leidsime lahenduse - ühendasime gruppide jõud. Kahe grupi peale oli meil poole rohkem „ajajaid“. Taktika ehitasime üles järgmiselt: esimene „ajaja“ liikus ilma seljakotita rada ajades seni, kuni „auru“ jätkus ja astus seejärel kõrvale, tehes ruumi järgmisele „ajajale“. Siis siirdus esimene ajaja oma seljakoti järele ja seejärel siis viimasena grupi sappa, kus sai väheke „hinge tagasi tõmmata“. Ja nii me liikusime ja me tulime läbi... Veelgi enam, me läbisime kogu planeeritud marsruudi.

Altai suusa-mägimatkal 1984. aastal

oli matka alustades iga mehe koormaks ca 50 kg (37 kg seljas ja 13 kg salvo-kelgul). Ja nii sai mindud Siberi taigasse ilma ühegi sidevahendita ligi kuuks ajaks lootuses kohata teisi inimolendeid alles matka lõpus.

Siberi taiga, Altai, nulumets

teekonnal Siberi kõrgeima tipu Beluhha poole

Puutumatu loodus, 4000 m kõrgused kurud ja Siberi kõrgeim mäetipp *Beluhha* (4506m) muudavad Altai mägi-suusamatkajatele üheks ihaldavaimaks paigaks Maailmas (Beluhhal asub väidetavalt ka *Shambala*-portaal).

Altai lummus

Sel matkal juhtunu on juba netis avaldatud grupiliikmete Eduard Pukkoneni ja Pille Oolupi poolt (vt. suusamatk Altai 1984 ja Beluhha), seega seda siinkohal üle kordama ei hakkaks. Niipalju võin öelda, et õnn soosis meid ja me käisime Beluhha tipus ära.

Vaade Beluhhale Berelli orust

Kuid milliseid valikuid tuli selleks teha, seda ei kirjelda mitte ükski matkapäevik. Soovitan Teil vaadata filmi „Everest“, mis räägib valikute hinnast - filmis tuntud mägironija ja giid, tulles vastu kliendi soovile tippu jõuda, läks teda eraldi tippu saatma ehkki ilmaprognoos töötas kiiret

ilma halvenemist. Tulemus – mõlemad hukkusid. Umbes sarnane raske valik tuli langetada minul pärast seda kui olime Edsiga (Eduard Pukkonen) tipus ära käinud ja kohtusime laskumisel Jürka ja Pillega, kes alles tipu poole rühkisid.

Päeva lõpuni ei olnud enam kuigi palju aega jäänud ja meid ootas ees laskumine mööda tundmatut marsruuti. Ainuõige oleks olnud seda teha päevavalguses, see tähendab alustada kohe kogu grupiga laskumist. Aga Jürka ja Pille, ka nemad olid kogu oma jõu sellesse üritusse pannud, et tippu jõuda. Minus võitlesid grupijuhhi ja inimese rollid, võitis inimene – ma lubasin neil jätkata tõusu tippu.

Mõistagi saime me selle valiku eest karistada - jäime laskumisel lahtisel liustikul pimedada peale ja maksime selle eest kahe nihestatud jalaga. Tagantjärele võiks öelda, et meil vedas...

Altai matka-seltskond järjekordsel kurul

Samal aastal (1984) võitis meie Altai matk Eesti meistrivõistlused kõige raskemate suusamägimatkade kategoorias ning grupijuhina sain tunnustusena suusamatkaveteranide ja E. Orupõllu rändkarika, mis antakse aasta parimale suusamatka grupijuhile.

Kuidas minust sai alpinist. Esimene alpilaager.

See oli 1979. aasta kevadel, mil alpiklubi „Firn“ algajana sain peale treeningtsükli ja katsevõistluste läbimist esimest korda õiguse tuusikule „Dugoba“-nimelisse alpilaagrisse. Tuusiku hinna sisse kuulus majutus, toitlustus, varustus ja väljaõpe.

Dugoba alpilaager asub Kesk-Aasias Pamiiris ligi 70 km kaugusel Ferganast. Unikaalseks tegid selle sõidu alpilaagrisse mitmed asjaolud, mida alles tagantjärele mõistan. Kesk-Aasiasse sõitsin rongiga läbi Kasahstani kõrbe, kus õhutemperatuur tõusis +40 kraadini Celsiuse järgi ja seda ka rongis, kuna sellist asja nagu konditsioneer rongis ei eksisteerinud. Söögiisu kadus, oli tahtmine vaid juua. Minu kõrval kupees end sisse seadnud usbekid kutsusid mind enda poole külla teed jooma. Nad jõid rohelist teed ja pakkusid seda lahkelt ka mulle. Kummaline, peale rohelse tee joomist enesetunne paranes tunduvalt. Tänu lahketele reisikaaslastele sain teada näiliselt lihtsa tõe – palavust aetakse välja ikka palavaga (vene keeles: *žaru žaroi võganjajut*).

Alpilaager Dugoba

Laager asus 2300 meetri kõrgusel merepinnast.

Alpilaagri esimesel päeval tuli tõestada enda sportlikku vormi – täita vastavad normatiivid ning läbida arstlik ülevaatus tõestamaks, et oled „laagri-kõlbulik“.

Pean tagantjärele tunnistama, et ei mäleta mitte ühtegi hilisemat alpilaagrit, kus köögitoimkonna ülesannete hulka oleks kuulunud lemapulli tapmine ja nülkimine. Isiklikult eelistasin nimetatud tegevustele kartulite koorimist.

Järgmisel päeval anti meile välja varustus, mille hulka kuulusid triikon-saapad (triikonid kinnitatakse saapa külge, et saabas lumel ja firnil peaks). Tänapäeval alpinistid ei teagi, millised need välja näevad kuna täna võib triikon-saapaid kohata vaid muuseumis. Aga meile anti need välja kasutamiseks.

Järgmised 4-5 päeva kulusid õppustele. Kõigepealt kaljuõppused, seejärel liikumine sidemetes ehk köis-kondades, julgestusvõtted, mägijõgede ületamine, rusunõlvade ületamine jm.

Esimene väljaminek baaslaagrist toimus alles 6-ndal päeval. Seda seaduspära märkasin hiljem ka kõigi ülejäänud alpilaagrite puhul. Esimesed 4-5 päeva jäeti alati õppusteks ehk teisisõnu – organismi aktiivseks adapteerumiseks (nimetatakse ka aklimatiseerumiseks ehkki see väljend pole päris täpne) keskmäestiku oludega.

Esimest korda alpilaagrisse tulnutel ehk algajatel oli 3-nädalase vahetuse jooksul reeglina kavas vaid üks 1B kategooria marsruut ja nii ka meil, kõik eelnev oli ettevalmitus selleks märke tõusuks, mis jäi vahetuse viimasele päevale. Kuna ei ole ette teada, kuidas algaja organism kõrgusele reageerib, siis harjutatakse algajaid kõrgusega järk-järgult. Just nii toimetati ka meiega. Läbisime järjestikku erinevad kurud, millede kõrgused olid 3500m, 4100m ja 4350m.

Niisiis, vahetus kulmineerus 17. augustil 1B kategooria tõusuga mäele nimega „Sõputšaja“, tipu kõrgus 4600 meetrit merepinnast. Järgmisel päeval 18. augustil jõudsimme tagasi baaslaagrisse, kus meid ootas ees unustamatu rituaal „alpinistiks ristimine“. Sel päeval sai minust alpinist.

Meenutusi alpilaagritest

Dugobale järgnesid Varzob (1980), Dombai (1981), Ullu-Tau (1982), Bezengi (1984), Uzunkol (1985) ja Artutš (1986, 1987).

Igal alpilaagril oli oma nägu ja tegu s.o. orientatsioon. Näiteks jää-õppuste ja –marsruutide poolest oli ülekaalukalt parim Bezengi ja kalju-marsruutide poolest Pamiiri-Alai mäestikus Fani mägedes asuv Artutš.

Üks rituaal oli aga kõigis laagrites sama - peale 4-5 päevast õppuste perioodi saabus päev moodustada seongud ehk köiskonnad ja siin olid omad kirjutamata reeglid. Esimene reegel, mida

raudselt järgiti, oli et ühe perekonna liikmed (mees ja naine) ei tohtinud ühes seongus olla, kuna tõsisema õnnetusjuhtumi korral, nagu neid alpinismis ikka aeg-ajalt juhtub, ähvardaks nende järeltulijaid orvuks jäämine. Teine kirjutamata reegel oli, et õrnemal sool (naistel) oli õigus valida, kellega nad soovivad ühes seongus olla. Ja see töötas.

Kujutage ette, et teil tuleb enda elu usaldada võhivõõra inimese kätte, keda alles esimest korda laagris näed. Usaldus, just... ühise eesmärgi nimel tuli meil üksteist usaldada. Seega, väga kiiresti tuli omandada teadmine – keda ja kui palju sa võisid usaldada.

Arusaadavalt järgiti usalduse printsiipi ka gruppide välja laskmisel marsruudile. Esmalt tuli grupil välja teenida nn. usalduskrediit. Mäletan hästi, kuidas Artutši alpilaagri esimesel aastal tuli rühma ülem lätlane Sigismund (keda hüüti Ziga) isiklikult meie grupiga marsruudile kaasa, et veenduda, millises konditsioonis me grupina oleme s.t. et kas meid võib omaette grupina ilma instruktorita 4-kategooria marsruudile välja lasta. Ta veendus selles ja lasi meid välja ning ei pidanud pettuma.

Pean tunnistama, et kui sul on lõpuks õnnestunud välja teenida enda kaaslaste usaldus, siis tõepoolest – näitlikult öeldes „annab see tiivad“. Meenub, kuidas ühe järjekordse marsruudi eel arutasime omavahel, et kes peaks esimesena ronima 30 meetrist võtmelõiku, kus puudus võimalus julgestust organiseerida. Grupikaaslased arvasid, et mina seda suudan. Tõepoolest, mis mul oligi selle peale kosta.

Esimene külmööbimine.

Tol aastal olime teistest firnikatest varem mägedes kohal - oli siis põhjuseks tuusikute nappus või mingi muu, seda ma täpselt ei mäleta, aga kohal me koos Vikiga (Viktor Palm) kohe hooaja alguses juunikuus olime. Treening-tipud tehtud, lasti meie järklaste grupp välja ühele kolmanda kategooria marsruudile, mis kirjelduse järgi pidi olema tehtav ühe päevaga. Seega ööbimise varustust – telki, magamiskotte, priimuseid, sooje riideid k.a. sulejoped jm. proviant polnud vajadust kaasa tarida. Teada tõde - mida vähem trana, seda kergem liikuda.

Marsruudi algus oli suhteliselt lihtne kuid juba esimesel järsemal kaljunõlval kiskus asi jamaks. Kirjelduse järgi pidi siin olema kuiv kalju, mis kaljusussidega läbitav, kuid selle asemel oli siin hoopis nõrgjää, mil –sussidega (kasutasime tol ajal selleks galosse, kuna kaljusussid ei olnud veel saadaval) polnud midagi peale hakata. Egas midagi, galossid kotti tagasi ja saapad uuesti jalga, kuid jää peal on ka saabastel ilma kassideta pidamine niruvõitu. Õnneks olid meil kaljunaelad kaasas ja neid kulus nüüd ohtrasti, paraku tegi see meie edasiliikumise üsna vaevaliseks. Samas, järgi ei tahtnud me ka anda, kuna tegemist oli grupi esimese tõsisema marsruudiga ja mida meist laagris oleks arvatud kui me oleks loobunud. Töötasime edasi. Alles vastu õhtut sai võtmekoht läbitud ja me jõudsime lõpuks välja harjale, kust tipuni ei jäänud enam kuigi palju maad.

„Oodake siin“, sõnas vaatleja rollis olev instruktor ootamatult grupile, kui olime vähe varjulisemasse kohta jõudnud. Seejärel pöördus ta minu poole „käime tipus ja vormistame selle ära“ (s.t. vahetame tuurikirja). Mõeldud, tehtud, see ei võtnud meil kuigi kaua aega. „Lähme vaatame meie laskumise teed“, pani ta seejärel ette. Laskusimegi kuluaari kõrvale, mis marsruudi kirjelduse järgi pidi olema peene rusu nõlv, mida mööda laskumine alla orgu oleks vähem kui tunniga tehtav. Rusust polnud siin paraku jälgegi. Meie ees oli selle asemel järsk jäänõlv. Pööran pilgu instruktorile ja märkan kuidas tema näost veri ära valgub - ta nägu muutub kahvatuks kui kriidipaber. Kuid ta näos ei liigata ainumaski lihas. Vaatame üksteisele otsa. Sõnad on liigsed,

mõistame mõlemad olukorra tõsidust – siit laskuda ei ole ilma erivarustusega võimalik, meid ootab ees külmööbimine ilma telgita, magamiskottideta, soojade riieteta ja söögi-joogita. Liigume vaikides tagasi grupi juurde. Mõtlen omaette – huvitav, mida ta grupile ütleb.

Jõudnud grupi juurde teatab instruktor enesekindla ja rahuliku häälega „no nii, tipus on meil käidud, nüüd teeme väikese puhkepausi ja kohe kui koidab, alustame tuldud marsruuti mööda laskumist“. Asi selge, aeg on end võimalikult mugavalt sisse seada. Otsime kõige tuulevarjulisema kaljulõhe, kus lööme kaljusse julgestuseks mõned naelad. Seejärel otsime seljakottidest välja kõik, millega oleks võimalik end kinni katta. Grupi peale on meil kokku kolm vihmamantlit, mis teeb ühe mantli kahe peale. Egas midagi, paigutame seljakotid istumise alla ja tõmbame end kronksu nii väikeseks kui vähegi annab (Viki mäletamist mööda veetis ta terve öö oma istevöös seina löödud naela otsas rippumas, jalad seljakotti pistetud. Seejuures võttis ta saapad jalast ära, ilmselt ei oleks jalad muidu seljakotti mahtunud. Hommikul avastas Viki, et üks saabas oli peaaegu „jalga lasknud“ – see libises otse järsu jäärenni algusesse).

Enne vihmamantli alla pugemist heidan pilgu üle mäeharja ääre alla orgu. Seal järve ääres põlevad jaanilõkked, kostab laulu, rõkkeid ja naeru. Küll tahaks praegu seal olla, aga meie oleme siin mäeharjal, kus on kõle - jääkülm ja tuuline. Egas midagi, tõmbame kilemantli nagu teki peale. Kuidagi tuleb koiduni ära kesta.

Suigatan mingisse poolkooma taolisse seisundisse, millest ärakan unenäo peale, kus mind külma veega üle kastetakse. Ei oska kokku arvata kuipalju kordi ma niimoodi öö jooksul üles ärkan. Ja otse loomulikult ei tule selle nähtuse põhjust kaugelt otsida. Meie endi hingeõhk, mis vihmamantli siseküljele on kondenseerunud, tilgub meile peale. No on alles valikud – kas märg või külm. Pigem siiski märg, vähemalt ei külmu hommikuks ära. Poen tagasi vihmamantli alla.

Lõpuks ometi esimesed Päikse-kiired, need valgustavad horisonti. Mulle aitab, ronin vihmamantli alt välja ja hakkan end tasapisi liigutama. Ka teised grupi liikmed ilmutavad elumärke.

Kinnitame esimese nööri ja alustame nöör – nööri haaval dülferdades laskumist. Pärastlõunaks oleme õnnelikult tagasi laagris.

Võite nüüd küsida, et kuidas selline asi võis üldse juhtuda – et marsruudi kirjeldus ei vastanud tegelikkusele. Väga lihtsalt. Marsruudi kirjeldus oli tehtud augustis kui kaljud on jääst välja sulanud, meie läksime marsruudile juunis kui kaljud alles nõrgjää all. Edaspidi oleme ühe teadmise võrra rikkamad.

Pamiir.

Suvistest juhtumitest on eredalt meelde jäänud 1987. aasta *Fani mägedes Artutši* alpilaagris.

Fani mäed, teel...

Olime kõik suurepärasel füüsilises vormis ja valmis kõige raskema kategooria (5B) marsruutideks. Aga ilm jukerdas. Lõpuks lasti meid välja Maria-nimelise mäe seinale (marsruut mööda kanti 5B). Olime just esimese võtmekoha läbinud ja 4 nööri üles riputanud kui alt baaslaagrist tuli raadio teel korraldus – kähku alla tagasi, järjekordne tsüklon on meie poole teel. Vaevalt saime marsruudilt alla ja jalamilõhesse (alpinistide keeli *bergsrund*) varjuda kui mööda meie ülesriputatud nõore tuhises alla laviin. See läks küll napilt... Kuna juba pimenes, siis otsustasime ööbida sealsamas jalami-lõhes. Panime priimuse käima ja vaevalt olime saanud sõõmu teed juua kui väljast kostus hõikumist „Maria 5B...“. Taipasime, et otsitakse meid. See oli päästesalk. Ja rõõm nende nägudel oli tõesti siiras kui nad meid kõiki elusana ja tervetena lõhest väljumas nägid. Nad pidasid meid kadunuks.

Mis edasi. Pikema-ajalisem ilmaprognoos näitas, et ilm ei pruugigi lähiajal oluliselt paraneda. Ainuke marsruut, kuhu meid oldi valmis lubama, oli *5B raskuskategooria mäetippude Maria – Mirali – Aurundag – Adamtaš traavers* (tippude keskmine kõrgus on üle 5000 m), kuna võimalus, et sealt midagi pähe pudeneb, oli võrreldes teiste marsruutidega suhteliselt väike. Ja nii me siis läksime - 20 kg selga ja seinale...kaalu säästmiseks oli meil toitu vaid 200 grammi kuivainet inimese kohta päevas. Joogivee sulatasime jääst. Kolmanda päeva õhtul, jõudnud viimase tipu jalamile, leidsime mäeharjal telgi jaoks veidi tasasema koha. Julgestust ei saanud ära võtta, kuna oht alla kukkuda oli täiesti reaalselt olemas. Võtaks lõpuks ometi vähemalt korraks selle kiivri ära. Mõeldud – tehtud. Mõne hetke möödudes pööras mu kõrval magav Eesti üks tolle aja parimaid naisalpiniste Anu Kallavus külge. Selsamal hetkel vihises miski läbi meie telgi katuse ja rusikast suurem kivi maandus ...täpselt Anu jalge vahel. See läks napilt. Enam ei tundunudki kiiver üleliigne ega ebamugav. Sekundiga oli see peas tagasi.

Fani mäed, Archa võsa ulatub kuni 3700m kõrgusele.

Elbrus.

Omaette elamus on olla mäega 1:1-le. See oli 1983-ndal aastal, mil Tartu Ülikooli lõpetamise ja kohustusliku sõjaväelaagri vahele jäi nädalane „auk“. Minu käsutuses oli 5 päeva. Kas tõesti jääb sel aastal suvel mägedes käimata. Elbrus – turgatas mulle korraga pähe.

Elbrus, paremal idatipp 5621m ja vasakul läänetipp, 5642m üle merepinna

Elbruse idatipp, alpinistid teel tipu suunas

Võtsin lennukipileti *Mineralnõje Vodõ*-sse, sealt edasi bussiga *Elbruse* külani ja tõstukiga 3500 m-ni. Edasi juba omal jalal. Öömaja leidsin tol ajal 4200 m kõrgusel asunud külalistemajas nimega „*Prijut 11*“.

Hotell Prijut 11, 4200 m kõrgusel merepinnast

Ja ehkki ilm oli kehvapoolne, otsustasin hommikul varakult välja minna.

Idee iseenesest oli lihtne: ajan jäljed ette kuni 4700m kõrgusel paiknevate nn. *Pastuhhovi* kaljudeni, mis on oma nime saanud vene topograafi *Pastuhhovi* järgi, kes Elbruse ümbruse kaardistas, et teistel *prijutist* tulijatel oleks kergem mulle järele jõuda.

Pastuhhovi kaljud, kõrgust 4700 m, vaade kaljudelt oru suunas.

Edasi saaks kordamööda jälgi ajada – kõigil lihtsam. Ja nii ma siis võtsin Päikse tõusu vastu, istudes *Pastuhhovi* kaljudel, ise *prijuti* suunas kiigates.

Vaated *Pastuhhovi* kaljudelt, taamal on Kaukasuse pea-ahelik.

Kaukasuse peaahelik

Ja mis ma näen. *Prijutist* valgub välja kümme-kond meest, binokkel käib ringi. Mehed vahivad üles, tammuvad ringi ja ... tagasi sooja prijutti. Nende jaoks pole ilm sobilik.

Mida teha? Elbruse 5642 m kõrguse läänetipuni jääb siit ligi kilomeeter kõrguste vahet ja seda lumetuisus, kus iga aste tuleb endal ajada. Mis seal ikka, ma vähemalt proovin – lähen niikaugele, kui lähen. Varustatud kirka, kasside ja väikese Annekese šokolaadiga, alustan vaevalist teekonda ülespoole. Mis tunne on ajada üksi lumetormis ilma aklimatiseerumata 5000 m peal sügavas lumes jälgi – sellest ma ei taha rääkida. Pole suurem asi, niipalju võin öelda.

Teekond Elbruse sadulale

5300m peal asuvale Elbruse sadulale jõudnud, teen peatuse.

Jõud on otsakorral. Istun lumele ja söön ära oma tipušokolaadi. Rammestus tuleb peale, tukastan veidi. Ärgates hindan olukorda.

Ees ootab veel ca 250 m (kõrguste vahe järgi, tegelikult siis vähemalt poole pikem) jää- ja firninõlv.

Elbruse sadulal, vaade läänetipu suunas, ees on jää ja firni nõlv

Egas midagi, kassid alla, kirka tugevamini pihku ja edasi. Taeva puhub selgeks, see on hea enne. Lõpuks jõuan tasasemale pinnale.

Tipu-eelsel platool

Kus on tipp ?

Tunnen selle ära.

Elbruse tipus.

Tunda annab väsimus. Olen tipus ja ei mingit rõõmu. No jah – rõõmu peab ju olema kellegagi jagada. Aga mul seda ei ole. Aeg ei oota, saaks veel enne pimedat alla.

Väsimus, tappev väsimus. Võideldes väsimusega, alustan laskumist kassidel mööda jää- ja firninõlva sadula suunas. Ainult mitte eksida „vasardab peas“, lennata on siit „oi kui kaugele“. Mingil hetkel väsimus „võtab oma“ ja keha annab järele - jalg „vajub läbi“, sekundi pärast ma juba libisen kiirust kogudes allapoole. Päästab treenitus – sekundiga pööran end nagu kaljukass jää peal ringi ja löön kirka otsa jäässe. Lohisen veidi...kirka peab. See läks napilt, oi kui napilt. Adrenaliin tulveb verre. Võib olla oligi seda vaja, et elusana alla jõuda. Ajan end püsti ja liigun edasi, enam ei ole kiiret, hingamine kontrolli alla, samm sammu haaval... ja mõne aja pärast olengi sadulal. Edasi on lihtsam, kassid alt ära ja mööda oma jälgi allapoole...

Laskumisel kohtan mulle vastu tõttavat päästesalka, mille ülemuse küsimuse peale „Kas abi on vaja?“, vaatan otsivalt ringi ja küsin imestunult vastu „Kellel“? Mees muigab ja tõstab tervituseks käe, näidates sõrmedega V-märki (*Victory*) - mõistan, et see on temapoolne õnnitlus. Tunnen, kuidas saabub rõõm, ühtäkki ja eikusagilt. Rõõm, mille sarnast pole varem kogenud. Väsimus on kui peoga pühitud. Edasi kulgen jooksusammul. *Prijutis* juba oodatakse. Ainult 5 päeva....see oli võimalik.

Loo autor Elbruse jalamil liustiku ääres.

Sfinks.

Mitte alati ei kulge kõik nii nagu kavatsatud. Üks sellistest juhtumitest oli Sfinksil – 5A raskuskategooria marsruudil Fani mägedes (alpilaager *Artutš*). Sfinks on tegelikult selle 5A marsruudi hüüdnimi, tipu nimi on Tšapdara.

Treeningtipud tehtud, saime lõpuks loa 5-le marsruudile minna. Algus sujus, leidsime marsruudi alguse kenasti üles ja alustasime tööd – algul ikka üks seong ees, paar nöörijagu tööd, seejärel vahetus. Sauliuse seong läks ette, meie Vikiga järgi. Lasin Viki mööda ja jäin ise julgestama. Ühtäkki kuulen *šrapnelli* (nii hüüdsime me kõrgelt kukkuvaid ja suure kiirusega mööda vihisevaid suuremaid kive) mööda vihisevat. Heidan kiire pilgu üle õla. Kurat võtaks, see oli ju Viki. Ja nööri meie vahel on juhtumisi üks. Palju aega just mõtlemiseks-tegutsemiseks pole.

Jääb vaid palvetada, et mõni klemm vastu peaks, üks klemm peab...

Mõte töötab palavikuliselt – mida edasi teha. Pole ju teada, mis seisus on minu ja Viki vaheline nööri. Üks vale liigutus ja Viki võib edasi lennata kuristiku poole.

Hõigume. Saulius kuuleb mind. Otsustame, et ta laskub Vikini ja hindab olukorda. Vaikus. Painajalik vaikus.... Lõpuks kostab altpoolt Sauliuse hõige „elus“ - Viki on elus. Laskume kõik Viki juurde riiulile. Hindan Viki „lendu“ – seda oli vähemalt 30 m. Püüame Vikiga rääkida. Ta on koomas, ta ei kuule... Kuid siiski, väga kentsakas, ta ei kuule ühtegi teist häält peale minu oma. Võtame raadioside baaslaagrisse ning teatame juhtunust. Laagri arst on minuti pärast eetris ning jagab meile nõuandeid, kuidas Vikiga toimida. Alustuseks süstime talle sisse kõik kaasa olnud valuvaigistid, seejärel ülejäänud arstimid...süsti süsti järel. Päästesalk tuleb välja. Ees ootab öö kitsal riiulil...koomas kaaslase seltsis. Hommikuks on päästesalk kohal. Riputame vabad nöörid neile vastu... tehtud. Nüüd võime ka ise lõpuks marsruudilt alla laskuda. Tunnen tina-rasket väsimust. Tahaks sel hetkel siit kusagile kaugele ära palmi alla ja ainult magada... aga seal kusagil üleval on Viki. Päästesalga juht jagab korraldusi - otsustavalt nagu sellistel puhkudel tavaks. Mulle öeldakse, et ma läheks telki ja puhkaks. Ja ehkki mu keha ainult seda vajabki, ei

saa ma seda teha. Viki kuuleb ju ainult minu häält... Lähen päästesalga ülema juurde ja teatan talle, et toon Viki ise alla. Ta vaatab mulle üllatunult otsa. Ja seejärel, nagu mingi äratundmiseni jõudes, noogutab „olgu pealegi“. Ei ole mingit rõõmu ronida taas seinale, kus kõik värskelt äsja juhtunud meenutab, aga ma ei näe teist võimalust. Jõuan Vikini. Jumal tänatud, ta on veel elus. Aega ei ole kaotada. Vinnan ta selga ja alla. Helikopter ootab. Lõpuks ometi telgis, nüüd võin hinge tagasi tõmmata.

Viki (Viktor Palm) mäletamist mööda oli grupi juhiks leedukas Saulius, kes koos enda seongukaaslasega olid mõlemad meistersportlase kandidaadid ja eeldatavasti meist võimekamad ronijad. Sellest lähtudes oli neil koostatud plaan, mille kohaselt leedu paar ronib kergete kottidega ees ja jätab eestlastest seongule - Viki, Sven ja Heili (Heili Hani) maha julgestuspunktid klemmide näol, et nad siis lihtsalt ronivad järgi raskete kottidega, kuid ilma vahenditeta vahejulgestuspunktide tegemiseks, neid -punkte pidi leedu paar seinale jätma (Viki oli koos Heiliga äsja saabunud Artutši laagrisse Varzobi laagrist, kus nad muu hulgas osalesid eesti grupis 5B marsruudi läbimises Zamin Karor-il, mingeid treeningtippe nad Artutšis ei teinud ja ilmselt ei olnud neil ka eriti aega Sfinksi marsruudiga tutvumiseks).

Iseenesest on tagantjärele tarkusega muidugi kaheldava väärtusega asjaolu, et pidime ühes grupis minema raskele marsruudile koos leedukate paariga, kellega polnud varem mäes kokkupuuteid olnud ja kes olid meist veidi teises „raskuskategoorias“.

Viki: „Mäletan hästi, kuidas mind enne baaslaagrist marsruudile väljumist veendi, et klemme ma ise ei pea kandma, kasutan lihtsalt leedukate jätetud vahepunkte. Ega mulle selline korraldus eriti ei meeldinud. Sellest oleks võinud veel aru saada, kui nad oleks meile jätnud fikseeritud köied žumaariga liikumiseks. Ilmselt see nii raskemates lõikudes oligi mõeldud. Kuid ilmselt oli neil tahtmine kiiresti edasi liikuda ja algul tundusidki kõik lõigud neile nii elementaarsed, et saatusliku köiepikkuse peale oli jätetud vaid 1 suur klemm lõigu keskele, mis õnneks vastu pidas. Samas oleks võinud ju eeldada, et raskete kottidega kolmik ei saa liikuda sama kiiresti kui kergete kottidega paar...“

Kahekesi seinal

Vot see tükk oli mul veel tegemata ja võimalus selleks tuli. Pean tagantjärele tunnistama, et ise poleks vist selle mõtte peale tulnudki. Kuna Urmas (Urmas Grauen, Eesti üks kõigi aegade paremaid alpiniste) selle idee välja käis, siis tundus sel jumet olema. Urmasel endal oli vastav kogemus olemas, ju ta siis teadis, mille peale välja läheme. Mõeldud – tehtud.

Pakime oma seljakotid kokku, kõigepealt varustus –klemmid, kaljunaelad- ja haamrid, karabiinid, julgestusaasad, paar nööri ja vähemalt kaks põhinööri. Ja ongi kõik, ainult ronimisvarustusega kaaluvad mõlema mehe seljakotid ca 20 kg, raskema kotiga seinal enam ei roni. Seega, maha tuleb jätta telk, magamiskott, s.o. kogu ööbimise varustus. Paljas mõte sellest, et meid ootab seinal ees külmööbimine ilma telgi ja magamiskotita, polnud kuigi julgustav, aga ma lootsin, et Urmas teab, kuidas taolistes olukordades käituda, endal ei olnud mul sellest õrna aimugi.

Marsruut ise oli väga tehniline – no ikka sein, mis sein. Läksin alguses ette ja selleks ajaks kui me võtmekoha alla jõudisime, oli mul püssirohi otsas. Võtmekohaks oli paarikümne meetri kõrgune plaat, mida läbis vaid üks kaldu lõhe. See tähendas, et kui kätel oli tuge, siis ei olnud seda jalgadel ja vastupidi. Tee või tina, no kuidas sa sellist ronid. Õnneks olid meil kaasas

nöörredelid ja need kulusid nüüd ära. Üks redel klemmiga lõhesse - sellele saab ju toetada. Seejärel teine redel klemmiga veidi edasi ja nii saab sammukese võrra edasi. Aeglane ja vaevaline see on kuid alternatiive pole. Urmas läheb ette, mina jään julgustama. Hästi aeglaselt liigub nöör läbi käte, Urmas liigub redel – redeli kaupa. Aeg seisatab ja esimest korda on mul võimalus ümbrust märgata. Ilm on ilus, Päike valgustab ümbritsevaid mägesid ja ma jään seda täiuslikku ilu imetlema kuni vaikuse katkestab mingi kummaline krabin. Vaatan krabina suunas. Uskumatu, pea ees mööa kitsast lõhet liigub pea ees allapoole minu suunas lumivalge nirk. Jõudnud minust umbes meetri kaugusele, vaatab ta mulle uudishimulikult otsa. Olen sellest vaatepildist nii lummatud, et tardun paigale, nirk niisamuti. Mind üle vaadanud, pöörab ta ringi ja väle nagu ta on, läinud ta ongi.

„Julgestus valmis“, kaigub minuni Urmase hää. Jätkame marsruuti. Aega pole meil selleks täna enam kuigipalju jäänud kuna hakkab hämarduma. On viimane aeg leida endale sobiv ööbimise koht aga seda ei ole. Mida pole, seda pole. Lõpuks leiame kitsa „riiuli“, kus paremal juhul mahume kahekesi kõrvuti seisma. Egas midagi, teisi valikuid meil ei ole, kuna varsti on pime. Lööme paar kaljunaela seina ja teeme sellest endale „jaama“, kuhu riputame esmalt seljakotid ja seejärel iseennast. Öö tuleb meil veeta seekord seinal istevöös „rippudes“. Et jalad ära ei külmuks, võtame saapad jalast, mis riputame samuti jaama üles. Jalad paneme üksteisele sulle alla „kaissu“ – et need öö jooksul ära ei külmuks. Hommikul on saapad jäänud ja kivid kõvad kuid vähemasti jalad on alles. Jätkame marsruuti. Võtmekoht on meil õnneks läbitud ja edasi läheb veidi kergemalt. Lõunaks oleme tipus ja õhtuks tagasi all laagris.

Risk

on mägironija lahutamatu saatja.

Mida raskemaks muutuvad marsruudid, seda suuremaks läheb ka risk. Ah et mispärast see nii on. No näituseks - kuhu sul seal seina peal siis nii väga minna on kui sealt midagi peaks pähe pudenema. Kõik, mida nöör puudutab ja mis vähegi „elab“, tuleb sulle endale kaela. Ja kui ilm seina-marsruudil olles järsult muutub, võib marsruut muutuda läbimatuks. Ka seda on juhtunud. Riskiga seoses meenub mulle üks lugu. See oli alpinismi instruktorite koolis Elbruse laagris, kuhu meid oli kogunenud ligi 30 noort instruktori-hakatist. Enamus teoreetilisi ja praktilisi eksameid läbitud, jäi sooritada veel Ušba- ümbruse matk, mis oli n.ö. kondiprooviks, viimase rada kulges kaks korda üle Kaukasuse peaaheliku.

Läksimegi baaslaagrist välja, ületasime ilma vahejuhtumiteta esimest korda Kaukasuse peaaheliku ning Gruusia territooriumile jõudnud, panime esimeses sobivas kohas laagri üles. Pool marsruuti on meil läbitud, vaja oli nüüd veel vaid tagasi pääseseda, selleks tuli teist korda ületada Kaukasuse peaahelik, sedakorda siis *Ušba* platoo kaudu, mis asub ligi 4000 m kõrgusel. Telgi üles saanud, vaatan ringi ja märkan altpoolt orust pakse pilverünki lähenemas. See ei ole hea märk - tundub, et hakkab ilma muutma. Nii see ongi. Järgmise päeva hommikul ärkame „pilve sees“. See on omapärane fenomen – otseselt ei saja kuid kõik on märg.

Rühma ülem kutsub mind enda poole. Ütleb, et on vaja rääkida. Lähen ja kuulan, mis tal öelda. Ja öelda on tal järgmist – et ilmaprognoosi kohaselt ei ole ilma paranemist lähipäevil ette näha, mistõttu on ta langetanud otsuse saata esmalt välja 3-liikmeline luuregrupp, mille ülemaks ta määrab minu. Vaatan talle otsa ja loen ta mõtteid – *ta ei saa 30 inimese eluga riskida*, arusaadav. „Siin on sulle raadiosaatja, vali ise endale kaks meest välja, lähete kergete kottidega, kaasa vaid

kõige hädapärasem üheks ööbimiseks. Kui jõuate *Ušba* platoole, siis anna raadio teel teada. Peagrupp tuleb mööda teie jälgi järele, kõik.“

Pakime oma seljakotid vaikselt ja sama vaikselt kolmekesi ka laagrist lahkume.

Alustame teekonda mööda liustiku äärt ülespoole, jõuame lahtisele liustikule.

Õhus on elektrit. Peatun ja teen poistele ettepaneku teha üks väike suitsupaus, suitsumeestena on nad sellega rõõmsalt päri (ma ise ei suitseta). Vaevalt on nad oma paberrossidest jõudnud paar mahvi kiskuda kui elekter „laheneb“ – kõrvulukustava mürina saatel sööstab meie suunas laviin. Seisame ja vaatame naelutatult laviini. Joosta pole meil kuhugile kuna asume lahtisel liustikul, viimase pragude põhja silm isegi ei seleta mitte.

Laviin sööstab otse meie suunas ja hargneb vahetult enne meieni jõudmist kaheks – üks haru lõikab meil eest tee läbi ja teine haru pühib ära me äsjased jäljed. Laviin peatub. See läks napilt. Vaatame üksteisele otsa, enam paremini ei oleks suitsupausi olnud võimalik ajastada. Mis seal ikka, suitsu-paus läbi, seljakotid selga ja edasi.

Lõunaks jõuame *Ušba* platoole, annan sellest raadio teel laagrisse teada. Platoon oleme me pilvedest kõrgemal, tsüklon siia ei ulata, siin paistab Päike ja see on nii ere, et silmadel hakkab ka päikseprillidega valus, ultraviolet on selles kõrguses 10 korda intensiivsem kui all tavaoludes. Et mitte pimedaks jääda, otsin seljakotist välja spetsiaalsed keevitaja prillid.

Õhtuks jõuab peagrupp meile järele ja me oleme jälle kõik koos. Kui hea tunne on lamada oma telgis ja kuulda taas kaaslaste „vadistamist“ teistest telkidest.

Hommikul ootab meid teekond platoolt alla. Lumenõlvale jõudes kordub eilsega sarnane situatsioon. Õhus on elektrit ja kohe see kärgatabki... laviin sööstab minu suunas. Enam ei ole aega mõelda, jooksen ... täiest jõust, diagonaalis mäest alla ja võimalikult laviini peavoolu eest ära. Aga laviin saab mind seekord kätte. Ka seekord on õnne, jään laviini pealmissse kihti. Laviin seiskub, olen puusadeni sees. Esimene reaktsioon on õnnetunne - ma olen elus. Puhken naerma... kuid see ei kesta kuigi kaua, sest ma ei suuda oma jalgu liigutada. Proovin end vabastada, kuid olen kinni, kohe täiesti kinni.. nagu segusse valatud. Õnneks on kirka käepärast ja ma asun end välja kaevama. Lõpuks ometi saan ühe jala vabaks kuid teist jalga keeldub laviin välja andmast. Mida teha - kedagi ei ole appi kutsuda. Rahu, ainult rahu... sisendan endale. Võtan kogu jõu kokku ja jätkan kirkaga tööd. Lõpuks ometi...jalg liigub veidi ja ma saan ta kätte. Edasi jätkub teekond alla orgu. Ei oska nüüd ajalisel hinnata, kuipalju sest laviini juhtumist aega möödab on, vahest oma tunni jagu, kui tunnen paremas silmas teravat valu. Võtan prillid eest. No muidugi... üks prilliklaas on selle laviinis rähklemisega kas siis ära tulnud või katki läinud ja tulemus on käes – olen paremast silmast pime (võite siinkohal küsida, et kuidas ma seda varem ei märganud. Eks proovige ise. Võtke päikseprillidel üks klaas ära ja pange -prillid uuesti ette. Ja mis toimub ...te ei näe mitte ühest silmast tumedalt ja teisest heledalt, vaid näete tumedalt, sest nägemine on binokulaarne ja toimub ajus, kus „pilt“ kokku pannakse).

Katan silma plaastriga ja jätkan teekonda, üritades kuidagi ühe silmaga hakkama saada, ka see jookseb juba vett. Valu tugevneb. Jõuaks vaid laagrit... Täna ei ole minust suuremat asja laagri ülespanekul, õnneks seda märgatakse ja mind juhatatakse telki. Otsin arstikomplekti välja, täna on sellest vägagi abi. Magamiskotti ronides vasardab peas vaid üks mõte – kas ma hommikul veel näen ?

Hommikul avan ettevaatlikult silmad.... Ma näen ...! Jumal tänatud !

Järgmise päeva pärastlõunal oleme kõik kogu rühmaga koos Elbruse baaslaagris tagasi. Alates tänasest olen alpinismi instruktor.

Usaldus

...väga raske võita ja imekerge kaotada. Kui vaid teaks, keda ja kuipalju usaldada – naabreid, töökaaslasi, tuttavaid, sõpru, sugulasi. Sõbraga suhe selgub tavaliselt siis, kui häda käes ja suhe sugulastega testamendi lugemisel. Aga see selleks, mitte sellest ei tahtnud ma täna rääkida vaid usaldusest mägedes.

Minuga juhtus see lugu vahetult pärast seda kui olin ühe oma unistustest täitnud ja alpinismi instruktori tunnistuse kätte saanud. Kõigest 10 aastat pühendumust, järjepidevat tööd, nagu ikka tippspordis ja ühel päeval oledki professionaal ja võid end ise igale mäele välja lasta ja gruppe juhtida.

Sain tööpakkumise alpinismi instruktoriga Ullu-Tau alpilaagrisse, mis Kaukaasia alpilaagritest asub merepinnast kõige kõrgemal 2300 m kõrgusel vahetult metsa piiril Ullu-Tau mäemassiivi all. Laagri ülemaks oli seal *Porohnja*-nimeline mees (*poroh* – vene keeles püssirohi, kutsusime teda isekeskis seepärast püssirohu-meheks). Noore instruktoriga oli mul õigus töötada algajate või märklastega (järgmine aste peale algajaid), see tähendas peamiselt 1-2- kategooria marsruute ehk alpinistide keeli „tagajalgade“ tööd.

Laagri teisel päeval kohtan teekonnal tualetti (tualetiks oli seda palju nimetada, sest vett seal mõistagi ei olnud, eesti keeles siis peldik, need kohad asusid magamistelkidest ja peahoonest eraldi) püssirohumeest, kes mind kohates seisatab ja küsib: „Noh instruktor Mäses, milleks sa tulid?“ Hoomates, et küsimusel on sügavam tagamõte, vastan tagasihoidlikult: „Võin tööd teha (alpinistide keeles tähendab see seina ronida, marsruudid alates 4 kategooriast), aga võin ka mitte (viide minu praegusele tegevusele ehk 1-2-kategooria marsruutidele). Püssirohumees puurib minusse oma läbitungiva pilgu ja piidleb mind pikalt. Vastan tema pilgule. Nii me seisame seal teel „peldikusse“, noor ja vana instruktor ja vaatame üksteisele otsa, sekundid tiksuvad. Ei loe siin rahvus ega keel, aga mis loeb? *Horošo* (vene keels hea küll), pomiseb püssirohumees ja läinud ta ongi.

Samal päeval tutvun oma algajate grupiga ja meid lastakse baaslaagrist välja ülemisse laagrisse. Paneme telgid üles ja seame end sisse, lõkketule ääres on hubane. Vaevalt olen end lõkke ääre mõnusalt siise seadnud kui mulle läheneb üks instruktoritest ja teatab, et sulle on baaslaagrist radiogramm. Viimase sisu on lakooniline: instruktor Mäses kohe alla tagasi baaslaagrisse, teda asendab homsest algajate juures teine instruktor. Käsk on vanem kui meie, olen töölepinguga seotud. Egas midagi, topin oma asjad tagasi seljakotti ja alla. Mõte töötab... millega ma siis nüüd jälle hakkama sain, et mind eemaldatakse. Meenub, kuidas ma talvel sain avaliku noomituse kiiruse ületamise eest slaalominõlval. Kuid nüüd, alles ma laekusin. Enda arvates ei jõudnud ma veel midagi korda saata, mille eest mind võidaks eemaldada. Hea küll, ära nüüd „keri“, lähme alla ja vaatame olukorrale otsa.

Jõuan baaslaagrisse, kus on üsna vaikne, kuna enamus gruppe on väljas. Astun peahoonesse, kus mind juba ootab ees püssirohumees. Vaatan talle küsivalt otsa. „*Sa ütlesid, et võid tööd teha*“, ütleb ta muiates. „*Siin on su grupp*“, ta osutab neljale noormehele, kes seisavad lahinguvalmis oma pakitud seljakottide kõrval, „*te olete juba välja lastud 5-kategooria marsruudile (Tjutju lõunasein, 5A). Sul on paar tundi aega asjade ümberpakkimiseks ja grupi liikmetega tutvumiseks*“. Minu imestunud pilgu peale teatab ta stoiliselt, et rohkem aega ei ole kuna grupile (sellest hetkest siis minu grupile) on planeeritud veel üks 5-kategooria marsruut (*Dzailõki lõunasein, 5A*). Mõte töötab palavikuliselt. See on ju kõigi reeglite rikkumine. Mul ei ole õigust

töötada 2. järgu alpinistidega, selleks tuleks instruktorina vähemalt töötada veel oma 3-4 aastat. Lisaks, 5- kategooria marsruut nõuab tavapraktikas vähemalt 4 päeva (üks päev ettevalmistust, vähemalt 2 päeva marsruudi alla minekuks, selle läbimiseks ja baaslaagrisse tagasitulekuks + üks kohustuslik puhkepäev). Aga ma olen vait, kuna „aeg läks käima“ ja seda ei ole mitte raisata. Grupiga tutvudes selgub, et grupi liikmete hulgas on püssirohumehe poeg. Nüüd mõistan, miks ükski kirjalik reegel ei kehti. Üks kirjutamata reegel siiski kehtib - usaldus. Ta usaldas minu kätte oma poja elu.

Ütle nüüd, et sa arvad teadvat, mida sa homme teed. Seda poleks küll osanud ette näha. Mõne minutilise kohtumine peldiku teel osutus määravamaks kui diplomid ja CV-d, juba täna õhtul olen ma poistega „seina“ peal (läbisime nimetatud marsruudid 18.08. ja 22.08.1990).

Usk

...Alustasime ettevalmistusi suviseks mägi-hooajaks seekord varakult, sest tolleaegsesse Nõukogude Liidu (NL) parimasse Fani mägedes asuvasse „Artutši“ nimelisse alpilaagrisse võeti vaid parimaid.

Maikuu ja *Foros* – see on Krimmis, otse NL endise presidendi Gorbatsšovi suvila vastas, seal asub ca 800 m kõrgene kaljusein. See on tõeline kaljuronijate Meka. Hommikul alustad päeva tassi kohviga, seejärel veedad päeva seinal ja õhtul võid nautida Musta mere laineid. Esimesed päevad möödusidki märkamatu tegutsedes, tegime soojenduseks mõned 2-3 kategooria marsruudid. Lähenes päev midagi tõsiselt proovida. Ja nii me siis seisime ühel päeval neljakesi 4- kategooria marsruudi all, mille nimeks *Uho* (vene keeles: kõrv). Meie ees kõrgus kalju-sein.

Vaatame üksteisele otsa. ..vaikus, mitte keegi ei liiguta ega ei ütle midagi. Tajun endal teiste pilke. *Mis te mulle otsa vahitate. Me tulime puhkama. Me ju ei leppinud kokku, kes esimesena ronib* - elik kes võtab riski ja töö ära teeb. Vaikus.

Astun seina alla ja tunnen, kuidas hirm haarab mind enda võimusse – higi voolab kõigist pooridest. Selsamal hetkel mõistan, et kõik eelnev ei maksa mitte kui midagi. *Ei maksa see, mis mina endast arvan või see, mis mu kaaslased minust arvavad. Maksab vaid see, kas ma usun endasse. Kui usun, vaid siis on seinalle asja.*

Seisan ja silmitsen seina, libistades pilgu alt üles mööda marsruuti. Jõuan silmadega marsruudi lõpuni, ma olen valmis. Panen käe seinalle ja alustan marsruuti, hirm on kadunud, sama järsku kui ta tuli, sama järsku ka kadus. Ma sain tast võitu. Enam ei ole hirmule ruumi, kogu jõud ja tähelepanu kulub nüüd „seinalle“.

Surma „koputus“.

Kes on surmaga silmitsi seisnud, sellele on see tunne tuttav. Veel üks samm... ja sa tead eksimatult, et sealt tagasiteed enam ei ole. Valik on sinu – kas see samm teha või mitte.

Mägedes tuleb selliseid situatsioone ette ja nii on neid ka minul olnud. Kogenud mägironijad teavad, et surm hoiatab alati ette, väidetavalt kolm korda, mitte enam.

Järgnev lugu juhtus *Ullu-Tau* alpilaagris, kus ma töötasin suvel alpinismi instruktorina. See tähendas, et instruktorina olin ma automaatselt päästesalga liige.

Laagri vahetus kulges sujuvalt – marsruudid said ilma eriliste vahejuhtumiteta õigeks ajaks tehtud ja ma olin oma grupiga juba tagasi baaslaagrisse jõudnud. Vahetuse lõpuni jäid loetud päevad.

Öösel aetakse mind üles, instruktoritel on käsk koguneda. Koguneme, meid on laagris neli instruktorit. Jutt on lühike: üks grupp kaldus marsruudist kõrvale ja sattus laviini, vaja on minna neid päästma. Pakime kiiresti oma seljakotid kokku, võttes kaasa priimuse (et saaks sooja teed keeta) ja arstimid. Välja läheme kohe s.o. öösel, kuna aeg ei oota. Iga minut võib osutuda laviini alla jäänuile määravaks.

Jõuame jäämuru alla, kus on viimane veidi tasasem plats. Siit ei ole sündmuskoht enam kaugel. Peame omavahel nõu. Otsustame, et kaks instruktorit lähevad kohe edasi ja kaks panevad „väikse laagri üles“ – juhuks, kui kedagi peaks olema vaja üles soojendada. Kuna meil on juhtumisi kaasas minu priimus, siis mulle jääb priimusega ümber käimine ja sooja tee keetmine. Lõõn kirkaga jäämurrust mõned jäätükid (jääst saab palju kiiremini vee kätte kui lumest) ja panen priimuse käima. Vaevalt saan sellega valmis kui kostab kõrvulukustav mürin –laviin sööstab alla...ja otse üle jäämuru, kus peaks praegu olema meie päästesalga kaks esimest instruktorit.

Laviin peatub, vaikus. Hauavaikus. Lõpuks ometi kostab üks hää, kuid see tuleb seinalt. Seal on keegi veel elus. Lähen hääle suunas ja leian selle tekitaja, selleks on üks osavõtjatest, kes abi kutsus. Ta on kõvasti räsida saanud (üks jalg on vigane) kuid õnneks suudab liikuda.

Hindan olukorda. Mul ei ole mingit mõtet alustada öösel üksinda ilma vastavate vahenditeta (detektorid, laviinilabidad jm.) laviini lahtikaevamist, selle ajaga võin kaotada viimase ellujäänu. Aeg tiksus armutult ...

Teatan baaslaagrisse raadio teel enda otsusest –et alustan ellujäänuga laskumist baaslaagri suunas. Igaks juhuks seon ta „lühikese julgestusotsaga“ enda külge, et teda mitte ära kaotada ja me liigume, vaevaliselt, aga me liigume...kaheksesi öös. Esimeste koidukiirte valguses silman all baaslaagrit, me oleme pääsenud. Teistel ei läinud nii hästi. Baaslaagris saan teada, et kaks meie päästesalga instruktorit (need, kes jäid jäämurrus laviini alla) on jäädavalt kadunud.

Teekond Jumalani...

Olen alpinismi instruktor, see kõlab uhkelt...

Poistel oli instruktorit vaja ja nad rääkisid mulle „augu pähe“ minemaks Alpides asuvale *Matterhornile*. Mõeldud-tehtud ja ühel päeval me olemegi paraja „pundiga“ Alpides. Eks alustuseks tuleb veidi trenni teha ja end „soojaks ronida“. Leian korraliku kaljuseina ja riputan poistele 4 nöörü üles. Nüüd jätkub neil tegevust terveks päevaks.

Päev on ilus, Päike paistab, meeleolu on hea, kõik sujub.

Õppus läbi viidud, tuleb nöörid alla tuua. Eks selleks see instruktor ongi. Lähen nööridele järele. Jätan ülemisse „punkti“ ühe naela ja alustan laskumist. Jõuan esimese „jaamani“ (*jaamaks* nimetatakse alpinistide keeli tugevdatud julgestuspunkti, kus kaljunael kombineeritakse 1-2-klemmiga või siis vastupidi s.o. 1 klemm 1-2- naelaga) ja vaevalt jõuan enesejulgetsuse otsa jaama kinnitada kui tõuseb tuul. Ei see ole mingi tuul, see on täielik maru. Mäletan Koola matkalt *Jumegori* kurult 50 m sekundis puhuvaid tuuleile, mis täismehes maast lahti tõstsid. Aga see siin on veelgi hullem. Ma ei suuda end isegi mitte kalju küljes kinni hoida. Tuuleiilid peksavad mind vastu kaljut nagu haavalehte sügistormis. Õnneks on „jaam“ korralik ja peab. Ainuke asi, mida suudan teha, on käed ette pana, et tuuleiilid mind vastu kaljut ei peksaks. Ah et kõlab uhkelt uhkus on jäljetult kadunud...., nagu poleks seda kunagi olnudki.

Olukord läheb aina hullemaks ja ühel hetkel ma hooman, et mina ei kontrolli enam mitte midagi. See on ju päris meeleheitlik situatsioon. Kõigil neil aastatel mägedes olen püüdnud olukorda kontrolli all hoida ja nüüd ei ole see enam minu võimuses. Tuuleiilid jätkavad minu peksmist vastu kaljut. Mis toimub ? Mind valdab üksainumas soov – veelkord seista kahe jala peal emakese Maa kindlal pinnal, esimest korda elus ütlen ma selle ka välja „Mu Jumal, palun luba mul veel kord seista Maa pinnal, ma olen nõus kasvõi Maad suudlema“ ilma, et ma endale aru annaks, ütlen ma esmakorselt elus välja palve. Möödub sekund, teine, kolmas... tuul vaibub. Möödub veel paar sekundit.. ja tuult ei ole enam ollagi.

Kerin nõõrid kokku ja alla. Poisid ootavad. All on täielik vaikus. Poistele otsa vaadates mõistan, et siin pole tuult olnudki. Mis mõtet oleks neile sellest rääkida, ega ei ole küll. Eraldun korra grupist ja täidan oma lubaduse - põlvitan ja suudlen emakest Maad.

Tagantjärele mõistan, et kõik eelnev mägedes käimine oli vaid ettevalmistus selleks kohtumiseks Jumalaga. Sain teada, et Jumalaga on võimalik suhelda... palve abil.

Kirjeldasin siin põgusalt mõningaid seiku enda mägedes-käikudest. Tihtilugu on mult küsitud – mis sa sinna ronid ? Tõepoolest, mis sunnib üht inimest 50 kg-se koormaga ligi -50 kraadises pakases hargivaheni lumes sumpama või 20 kg seljas mööda vertikaalset 2 km kõrgust kaljuseina üles ronima. Kas soov ennast proovile panna, avastada midagi uut ? Kahtlemata on see vähemalt osaliselt nii. Juba vene poeet ja laulik V. Võssotski, kes ise jõudis alpinismis II järguni, laulis – et kui tahad oma sõbrast teada saada, siis võta ta mägedesse kaasa. Seal selgub üsna kiiresti, kellega tegemist.

Psühholoogid väidavad, et üks osa inimloomusest, mis tavatingimustes ei pruugigi avaneda, avaneb vaid ekstreemsetes oludes. Küllap see nii on.

Olen ka ise selle üle mõelnud – no et mis on see jõud, mis kannustab üht inimest säärasele ettevõtmistele. Loodusrahvad võrdlevad terve inimese biovälja ehk aurat purjekaga, mille puri tuule tõustes avaneb ja -paadi avamerele tõukab. Päris hea seletus tundub, igatahes.

Võib arvata, et inimesele, kes üle kõige igatseb vabadust ja vabaduse kõrgeima sümbolina imetleb kotkast, kes lendu tõustes usaldab vaid oma tiibu ja ei pea mitte kellelegi ja mitte kunagi aru andma sellest, kuhu ta lendab, miks ta lendab, kui kauaks lendab ja millal tagasi tuleb, ei kingita saatuse poolt, vähemalt elu alguses, kinnisvara, sest see naelutaks ta nii tugevate köidikutega emakese Maa külge, et tal ei tekiks võimalust õhku tõusta ja oma tiibu sirutada...

Mägedes käies avastasin, et mäed annavad suurepärase võimaluse ajas-ruumis ette - või tagasi vaateks. Egas *buddha* mungad asjata mägedes mediteerimas käi. *Prana* on seal tihe, igatahes.

Veel märkasin, et saatuse soosib julgeid. Mitte hulljulgeid vaid julgeid – eeskätt neid, kel veidi mõistust ja jõudu jagub. Kaalutletud risk, see on mäng, mis väärrib küünlaid....

Julged ideed on ikka selleks, et need ellu viia ja need, kes riskivad, saavad tunda suurimat rõõmu - rõõmu ise tegemisest, avastamisest ja kogemisest, ühesõnaga seiklusest. Tulemuseks on rahulolu Maailma ja iseendaga – seisund, mille poole vaimne inimolend püüdleb.

Sain ka teada, et mägedes käimine pole võrreldav tippspordiga, kus tulemused mõõdetavad sentimeetrite ja sekunditega. Mäedsee on üks vahend enese tundma õppimiseks ja millegi mõistmiseks. Mäed ei kao kuhugi. Nad ootavad – seni, kuni sul on sinna asja, et leida vastused veel vastamata küsimustele.

Pean tunnistama, et saatuse on olnud minu suhtes armuline – ta andis mulle võimaluse täita enda unistused – tunda end esma-avastajana, ronides esimese inimesena Maailmas ühele mäele (1991. aasta ekspeditsioonil Pamiiris Norma ja Paide mäetippude esmaläbimine) ning seista Himaalajas silmitsi üle 8000m kõrguvate mägedega. Mõlemaid tundeid on võimatu sõnadega edasi anda.

Tagantjärele vaadates võin öelda, et leidsin mägedest üles vastused enda jaoks kõige olulisematele küsimustele. Ma nimelt sain teada, mis on ühe inimese jaoks kõige olulisem. Seistes kaljuseina all või 1:1 –le mäega, tuleb mõistmine, et see ei ole mitte see, mida me endast arvame või see, mida teised meist arvavad. Vaid see, mida me usume enda olevat....

Usk on määrav !

Minu teekond mägedes lõppes enam-vähem siis kui ma jõudsin Jumalani. Ma olin jõudnud päralt.

Aitäh Teile mäed selle ilusa seikluse eest.

Sven Mäses